

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

6. listopada 2021.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Naknada štete prouzročene praksom koja je zabranjena člankom 101. stavkom 1. UFEU-a – Određivanje subjekata odgovornih za naknadu štete – Tužba za naknadu štete koja je usmjerena protiv društva kćeri društva majke i podnesena nakon odluke kojom je utvrđeno sudjelovanje samo tog društva majke u zabranjenom sporazumu – Pojam ‚poduzetnik‘ – Pojam ‚gospodarska cjelina‘”

U predmetu C-882/19,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputila Audiencia Provincial de Barcelona (Provincijski sud u Barceloni, Španjolska), odlukom od 24. listopada 2019., koju je Sud zaprimio 3. prosinca 2019., u postupku

Sumal SL

protiv

Mercedes Benz Trucks España SL,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, R. Silva de Lapuerta, potpredsjednica, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Ilešič, L. Bay Larsen, A. Kumin i N. Wahl, predsjednici vijeća, D. Šváby (izvjestitelj), L. S. Rossi, I. Jarukaitis i N. Jääskinen, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Pitruzzella,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Mercedes Benz Trucks España SL, C. von Köckritz i H. Weiß, *Rechtsanwälte*, te P. Hitchings i M. Pérez Carrillo, *abogados*, a zatim C. von Köckritz i H. Weiß, *Rechtsanwälte*, A. Ward, *abogado*, te M. López Ridruejo, *abogada*,
- za španjolsku vladu, S. Centeno Huerta i L. Aguilera Ruiz, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: španjolski

- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju S. Fiorentina, *avvocato dello Stato*,
- za Europsku komisiju, S. Baches Opi, F. Jimeno Fernández i C. Urraca Caviedes, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 15. travnja 2021.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 101. UFEU-a.
- 2 Taj je zahtjev upućen u okviru spora između društava Sumal SL i Mercedes Benz Trucks España SL u vezi s odgovornošću ovog potonjeg zbog sudjelovanja njegova društva majke, Daimler AG, u povredi članka 101. UFEU-a.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba (EZ) br. 1/2003

- 3 Pod naslovom „Jedinstvena primjena prava tržišnog natjecanja [Unije]”, članak 16. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101.] i [102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.) određuje:

„1. Kada nacionalni sudovi odlučuju o sporazumima, odlukama ili postupanjima iz članka [101.] ili članka [102. UFEU-a] koji su već bili predmetom odluke [Europske k]omisije, nacionalni sudovi ne mogu donositi odluke suprotne odluci koju je donijela Komisija. Također, nacionalni sudovi moraju izbjegavati donošenje odluka koje bi bile u suprotnosti s odlukom koju razmatra Komisija u postupku koji je pokrenula. U tu svrhu, nacionalni sud može procijeniti je li svrsishodno nastaviti s postupkom pred nacionalnim sudom. Ova obveza ne dovodi u pitanje prava i obaveze iz članka 234. Ugovora.

2. Kada tijela država članica nadležna za tržišno natjecanje donose odluke o sporazumima, odlukama ili postupanjima iz članka [101.] ili članka [102. UFEU-a], a koje su već bile predmetom odluke Komisije, ne mogu donijeti odluku koja bi bila suprotna donesenoj odluci Komisije.”

- 4 Pod naslovom „Novčane kazne”, članak 23. te uredbe predviđa u svojem stavku 2. točki (a):

„Komisija može poduzetnicima i udruženjima poduzetnika odlukom propisati novčane kazne ako bilo namjerno ili nepažnjom:

(a) krše odredbe članka [101.] ili članka [102. UFEU-a] [...].”

- 5 Pod naslovom „Saslušanje stranaka, podnositelja zahtjeva i ostalih”, članak 27. navedene uredbe određuje u svojem stavku 1.:

„Prije donošenja odluke sukladno člancima 7., 8., i 23. te članku 24. stavku 2., Komisija poduzetnicima ili udruženjima protiv kojih vodi postupak, pruža priliku da budu saslušani u vezi preliminarno utvrđenih činjenica u postupku Komisije. Komisija svoje odluke temelji samo na činjenicama za koje je strankama omogućeno da se izjasne. Podnositelji zahtjeva moraju biti uključeni u postupak koji vodi Komisija.”

Uredba (EU) br. 1215/2012

- 6 Članak 7. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.) određuje:

„Osoba s domicilom u državi članici može biti tužena u drugoj državi članici:

[...]

2. u stvarima povezanim s deliktima ili kvazideliktima pred sudom mjesta u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja;

[...]”

Španjolsko pravo

- 7 Pod naslovom „Naknada štete prouzročene praksama koje ograničavaju tržišno natjecanje”, članak 71. Leya 15/2007 de Defensa de la Competencia (Zakon 15/2007 o zaštiti tržišnog natjecanja) od 3. srpnja 2007. (BOE br. 159 od 4. srpnja 2007., str. 28848.), u verziji primjenjivoj u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja), predviđa:

„1. Prekršitelji prava tržišnog natjecanja odgovorni za prouzročenu štetu i gubitke.

2. Za potrebe ove glave:

- (a) Povredom prava tržišnog natjecanja smatra se svaka povreda članka 101. ili 102. [UFEU-a] ili članka 1. ili 2. ovog zakona.
- (b) Radnje poduzetnika također se mogu pripisati poduzetnicima ili osobama koje ga kontroliraju, osim ako nitko od njih ne određuje njegovo gospodarsko ponašanje.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 8 Mercedes Benz Trucks España je društvo kći grupe Daimler čije društvo majka je Daimler. Između 1997. i 1999. godine društvo Sumal steklo je dva kamiona od društva Mercedes Benz Trucks España posredstvom društva Stern Motor SL, koncesionara grupe Daimler.

- 9 Dana 19. srpnja 2016. Komisija je donijela Odluku C(2016) 4673 *final* o postupku primjene članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet AT.39824 – kamioni) čiji je sažetak objavljen u *Službenom listu Europske unije* od 6. travnja 2017. (SL 2017., C 108, str. 6.) (u daljnjem tekstu: odluka od 19. srpnja 2016.).
- 10 Prema toj odluci petnaest europskih proizvođača kamiona, među kojima je Daimler, sudjelovalo je u zabranjenom sporazumu u obliku jedinstvene i trajne povrede članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru od 2. svibnja 1992. (SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 4.), koja se sastojala od sklapanja tajnih dogovora o određivanju cijena i povećanjima bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP), kao i o vremenskim planovima i prosljeđivanju troškova za uvođenje tehnologija s niskim razinama emisija za te kamione u skladu sa zahtjevima normi koje su bile na snazi. Glede troje društava sudionika, ta se povreda odvijala između 17. siječnja 1997. i 20. rujna 2010., a glede dvanaestero drugih društva sudionika, među kojima je i Daimler, između 17. siječnja 1997. i 18. siječnja 2011.
- 11 Povodom navedene odluke društvo Sumal je pred Juzgado de lo Mercantil nº 07 de Barcelona (Trgovački sud br. 7 u Barceloni, Španjolska) podnijelo tužbu za naknadu štete kako bi od društva Mercedes Benz Trucks España ishodilo isplatu iznosa od 22 204,35 eura koji odgovara dodatnom trošku stjecanja koji je snosilo zbog zabranjenog sporazuma u kojem je sudjelovao Daimler društvo majka društva Mercedes Benz Trucks España.
- 12 Presudom od 23. siječnja 2019. taj je sud odbio tu tužbu iz razloga što društvo Mercedes Benz Trucks España nije moglo biti tuženo u okviru navedene tužbe s obzirom na to da se društvo Daimler, koje je jedino obuhvaćeno Komisijinom odlukom, treba smatrati jedinim odgovornim za dotičnu povredu.
- 13 Društvo Sumal podnijelo je žalbu protiv te presude sudu koji je uputio zahtjev, a koji se pita mogu li se tužbe za naknadu štete povodom odluka tijela država članica nadležnih za tržišno natjecanje kojima su utvrđene protutržišne prakse usmjeriti protiv društava kćeri koja nisu obuhvaćena tim odlukama, ali čijih 100 % kapitala drže društva koja su izravno obuhvaćena navedenim odlukama.
- 14 U tom pogledu ističe razilaženja glede stajališta koja su usvojili španjolski sudovi. Iako neki od njih prihvaćaju da se takve tužbe mogu usmjeriti protiv društava kćeri, oslanjajući se na „teoriju gospodarske cjeline”, drugi odstupaju od nje iz razloga što se na temelju te teorije građanskopravna odgovornost za ponašanje društva kćeri može pripisati društvu majci, ali ne omogućuje da se društvo kći progoni zbog ponašanja njegova društva majke.
- 15 U tim je okolnostima Audiencia Provincial de Barcelona (Provincijski sud u Barceloni, Španjolska) odlučila prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „[1.] Opravdava li doktrina gospodarske cjeline koja proizlazi iz doktrine samog [Suda] proširenje odgovornosti matičnog društva na društvo kćer ili se takva doktrina primjenjuje samo radi proširenja odgovornosti društava kćeri na matično društvo?
 - [2.] Treba li se proširenje pojma gospodarska cjelina provesti u području odnosa unutar grupe vodeći računa jedino o čimbenicima kontrole ili se može utemeljiti i na drugim kriterijima, među ostalim na tome da je društvo kći moglo ostvariti korist radnjama povrede?

- [3.] Ako se prizna mogućnost proširenja odgovornosti matičnog društva na društvo kćer, koje su pretpostavke koje bi to omogućile?
- [4.] Ako odgovor na prethodna pitanja ide u prilog prihvaćanju proširenja odgovornosti za radnje matičnog društva na društva kćeri, je li u skladu s takvim pristupom Suda nacionalni propis kao što je to članak 71. stavka 2. [Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja], koji razmatra jedino mogućnost proširenja odgovornosti društva kćeri na matično društvo, i to samo ako postoji situacija kontrole matičnog društva nad društvom kćeri?”

Zahtjev za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka

- 16 Aktom podnesenim tajništvu Suda od 28. travnja 2021. društvo Mercedes Benz Trucks España zatražilo je da se odredi ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, na temelju članka 83. Poslovnika Suda.
- 17 U prilog svojem zahtjevu navodi da rasuđivanje koje je u ovom predmetu nezavisni odvjetnik iznio u svojem mišljenju od 15. travnja 2021. počiva na dvama novim činjeničnim elementima ili slučajevima koje sud koji je uputio zahtjev nije istaknuo i o kojima se nije raspravljalo među strankama u glavnom postupku ili zainteresiranim osobama, u smislu članka 23. Statuta Suda Europske unije.
- 18 Društvo Mercedes Benz Trucks España tako osporava, kao prvo, tvrdnju u bilješci na stranici 10. mišljenja nezavisnog odvjetnika prema kojoj bi se reklo da je u zahtjevu za prethodnu odluku sud koji je uputio zahtjev već ocijenio iznos štete za koju društvo Sumal tvrdi da ju je pretrpjelo.
- 19 Kao drugo, društvo Mercedes Benz Trucks España smatra da je u točki 75. i u bilješci na dnu stranice 86. svojeg mišljenja nezavisni odvjetnik pogrešno istaknuo da je u odluci od 19. srpnja 2016. Komisija utvrdila da su tajni kontakti, do kojih je prvotno bilo došlo na razini zaposlenika društava majki uključenih u zabranjeni sporazum, kasnije također utvrđeni na razini društava kćeri tih društava, konkretno samo njemačkih društava kćeri društva Daimler.
- 20 Doduše, na temelju članka 83. Poslovnika, Sud može u svakom trenutku, nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, osobito ako smatra da stvar nije dovoljno razjašnjena ili ako stranka po zatvaranju tog dijela postupka iznese novu činjenicu koja je takve prirode da ima odlučujući utjecaj na odluku Suda ili pak ako je u predmetu potrebno odlučiti na temelju argumenta o kojem se nije raspravljalo među strankama ili zainteresiranim osobama iz članka 23. Statuta Suda Europske unije.
- 21 U tom pogledu valja, međutim, ponajprije istaknuti da sadržaj mišljenja nezavisnog odvjetnika ne može kao takav biti nova činjenica jer bi inače stranke mogle odgovoriti na navedeno mišljenje pozivanjem na tu činjenicu. Stranke ne mogu raspravljati o mišljenju nezavisnog odvjetnika. Sud je tako imao priliku naglasiti da se u skladu s člankom 252. UFEU-a uloga nezavisnog odvjetnika sastoji u tome da, djelujući posve nepristrano i neovisno, javno iznosi obrazložena mišljenja u predmetima u kojima se u skladu sa Statutom Suda Europske unije zahtijeva njegovo sudjelovanje, kako bi pomogao pri obavljanju njegove zadaće koja se sastoji od osiguranja poštovanja prava prilikom tumačenja i primjene Ugovorâ (vidjeti u tom smislu presudu od 2. ožujka 2021., A. B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – pravni lijekovi), C-824/18, EU:C:2021:153, t. 63. i 64.). Na temelju članka 20. četvrtog stavka tog statuta i članka 82. stavka 2. Poslovnika, mišljenjem nezavisnog odvjetnika završava se usmeni dio postupka. Budući da se

nalazi izvan raspravljanja između stranaka, mišljenje otvara fazu vijećanja Suda. Ne radi se, dakle, o mišljenju namijenjenom sucima ili strankama koje bi potjecalo od tijela izvan Suda, nego o mišljenju člana same institucije koje je osobno, obrazloženo i javno izneseno (rješenje od 4. veljače 2000., Emesa Sugar, C-17/98, EU:C:2000:69, t. 13. i 14.).

- 22 U konkretnom slučaju Sud utvrđuje nakon saslušanja nezavisnog odvjetnika da elementi koje je iznijelo društvo Mercedes ne otkrivaju nikakvu novu činjenicu koja je takve prirode da ima odlučujući utjecaj na odluku koju je on pozvan donijeti u ovom predmetu i da se ova potonja ne mora donijeti na temelju argumenta o kojem se nije raspravljalo među strankama ili zainteresiranim osobama. Naposljetku, budući da na kraju pisanog i usmenog dijela postupka Sud raspolaže svim nužnim elementima, stvar je, dakle, dovoljno razjašnjenja za donošenje odluke. Prema tome, Sud smatra da nije potrebno odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka.

Prethodna pitanja

Dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku

- 23 Društvo Mercedes Benz Trucks España iz dva razloga dvoji glede dopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku.
- 24 Kao prvo, taj zahtjev ne ispunjava zahtjeve iz članka 94. Poslovnika jer u njemu nisu navedene relevantne i dokazane činjenice na temelju kojih su prethodna pitanja upućena niti sadržaj članka 71. stavka 2. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja. Usto, navedeni zahtjev pruža neprecizan, djelomičan i netočan prikaz relevantne nacionalne sudske prakse.
- 25 U konkretnom slučaju iz tumačenja cijelog zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je sud koji je uputio zahtjev na zadovoljavajući način definirao činjenični i pravni okvir svojeg zahtjeva za tumačenje prava Unije kako bi se zainteresiranim stranama omogućilo da podnesu očitovanja u skladu s člankom 23. Statuta Suda Europske unije i Sudu da pruži koristan odgovor na navedeni zahtjev.
- 26 Kao drugo, društvo Mercedes Benz Trucks España tvrdi da su četiri upućena pitanja isključivo hipotetska. Stoga prva tri pitanja nemaju nikakve veze s činjenicama u glavnom postupku jer se društvo Sumal nije pozvalo na okolnosti kojima bi se moglo opravdati proširenje odgovornosti na društvo Mercedes Benz Trucks España za povrede koje je počinilo društvo Daimler, niti ih je dokazalo, nego svoju tužbu temelji isključivo na odluci od 19. srpnja 2016. Isto tako, s obzirom na to da članak 71. stavak 2. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja nije primjenjiv u glavnom postupku, ta odredba uopće nije relevantna u svrhu rješenja tog spora.
- 27 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Slijedom toga, čim se postavljena pitanja odnose na tumačenje pravnog pravila Unije, Sud je načelno dužan donijeti odluku (presuda od 9. srpnja 2020., Santen, C-673/18, EU:C:2020:531, t. 26. i navedena sudska praksa).

- 28 Iz navedenog proizlazi da pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju pretpostavku relevantnosti. Sud može odbiti odlučivati o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima za davanje korisnog odgovora na upućena pitanja (presuda od 9. srpnja 2020., Santen, C-673/18, EU:C:2020:531, t. 27. i navedena sudska praksa).
- 29 Međutim, to ovdje nije slučaj. Odgovor koji će Sud dati na četiri upućena pitanja uvjetovat će ishod spora u glavnom postupku s obzirom na to da će sudu koji je uputio zahtjev omogućiti, s jedne strane, da utvrdi hoće li se društvo Mercedes Benz Trucks España moći smatrati odgovornim i, s druge strane, da odluči o usklađenosti članka 71. stavka 2. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja s pravom Unije.
- 30 Iz prethodno navedenih razmatranja slijedi da je zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

Prvo do treće pitanje

- 31 Svojim prvim do trećeg pitanja sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 101. stavak 1. UFEU-a tumačiti na način da žrtva protutržišne prakse poduzetnika može bez razlike podnijeti tužbu za naknadu štete protiv društva majke koje je u odluci Komisija sankcionirala po osnovi te prakse ili protiv društva kćeri tog društva koje nije obuhvaćeno tom odlukom ako ona zajedno čine gospodarsku cjelinu.
- 32 Najprije valja podsjetiti na to da članak 101. stavak 1. UFEU-a proizvodi izravne učinke u odnosima između pojedinaca i stvara prava za pojedince koja nacionalni sudovi moraju štiti (presude od 30. siječnja 1974., BRT i Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, EU:C:1974:6, t. 16., i od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i dr., C-724/17, EU:C:2019:204, t. 24. i navedena sudska praksa).
- 33 Puna djelotvornost članka 101. UFEU-a, a osobito korisni učinak zabrane propisane njegovim stavkom 1. bili bi dovedeni u pitanje kada svaka osoba ne bi mogla zahtijevati naknadu štete koja joj je prouzročena ugovorom ili ponašanjem koje može ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje (presude od 20. rujna 2001., Courage i Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, t. 26., i od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i dr., C-724/17, EU:C:2019:204, t. 25.).
- 34 Naime, svatko ima pravo tražiti naknadu štete koju je pretrpio kada postoji uzročna veza između navedene štete i zabranjenog sporazuma ili djelovanja zabranjenog člankom 101. UFEU-a (presude od 13. srpnja 2006., Manfredi i dr., C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, t. 61., i od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i dr., C-724/17, EU:C:2019:204, t. 26. i navedena sudska praksa), pri čemu je određivanje subjekta koji je dužan naknaditi štetu prouzročenu povredom članka 101. UFEU-a izravno uređeno pravom Unije (presuda od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i dr., C-724/17, EU:C:2019:204, t. 28.).
- 35 To pravo svake osobe da zahtijeva naknadu takve štete osnažuje operativni karakter pravila tržišnog natjecanja Unije i može odvratiti od sporazuma ili djelovanja koji su često prikriveni, a koji mogu ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje, doprinoseći tako održanju djelotvornog tržišnog natjecanja u Uniji (vidjeti u tom smislu presude od 20. rujna 2001., Courage i Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, t. 27., i od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i dr., C-724/17, EU:C:2019:204, t. 44. i navedenu sudsku praksu).

- 36 Naime, povrh same naknade navodne štete, uspostava takvog prava doprinosi cilju odvratanja koji je u središtu djelovanja Komisije koja ima dužnost voditi opću politiku primjene Ugovorom o FEU-u određenih načela u području tržišnog natjecanja i u tom smislu usmjeriti ponašanje poduzetnika (vidjeti u tom smislu presudu od 7. lipnja 1983., *Musique Diffusion française i dr./Komisija*, 100/80 do 103/80, EU:C:1983:158, t. 105.). Ta uspostava može tako ne samo otkloniti izravnu štetu za koju predmetna osoba tvrdi da ju je pretrpjela, nego i neizravnu štetu nanесenu strukturi i funkcioniranju tržišta, koje nije moglo proizvesti svoj puni gospodarski učinak, osobito u korist dotičnih potrošača.
- 37 Iz prethodno navedenog proizlazi da po istoj osnovi kao i provedba pravila tržišnog natjecanja Unije od strane tijela javne vlasti (*public enforcement*) tužbe za naknadu štete zbog povrede tih pravila (*private enforcement*) čine sastavni dio sustava provedbe navedenih pravila čiji je cilj suzbijanje protutržišnih ponašanja poduzetnikâ i njihovo odvratanje od takvog ponašanja (presude od 14. ožujka 2019., *Skanska Industrial Solutions i dr.*, C-724/17, EU:C:2019:204, t. 45.).
- 38 Stoga pojam „poduzetnika”, u smislu članka 101. UFEU-a, koji je autonoman pojam prava Unije, ne može imati različit doseg u kontekstu Komisijina izricanja novčanih kazni na temelju članka 23. stavka 2. Uredbe br. 1/2003 i tužbi za naknadu štete zbog povrede pravila tržišnog natjecanja Unije (presuda od 14. ožujka 2019., *Skanska Industrial Solutions i dr.*, C-724/17, EU:C:2019:204, t. 47.).
- 39 Iz teksta članka 101. stavka 1. UFEU-a proizlazi da je izbor autora Ugovorâ bio korištenje pojma „poduzetnik” radi označavanja počinitelja povrede prava tržišnog natjecanja, kojeg se može kazniti primjenom te odredbe, a ne drugih pojmova poput „društva” ili „pravne osobe”. Unijin zakonodavac koristio je pojam „poduzetnik” i u članku 23. stavku 2. Uredbe br. 1/2003 radi određivanja subjekta kojem Komisija može izreći novčanu kaznu kako bi kaznila povredu pravila tržišnog natjecanja Unije (presude od 10. travnja 2014., *Areva i dr./Komisija*, C-247/11 P i C-253/11 P, EU:C:2014:257, t. 123. i 124, i od 25. studenoga 2020., *Komisija/GEA Group*, C-823/18 P, EU:C:2020:955, t. 62. i 63.).
- 40 Na isti način, iz Direktive 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL 2014., L 349, str. 1.), a osobito njezina članka 2. stavka 2., proizlazi da je isti zakonodavac definirao „prekršitelja”, koji prema toj direktivi mora nadoknaditi štetu prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja koja se može pripisati tom prekršitelju, kao „poduzetnik[a] ili udruženje poduzetnika koje je počinilo kršenje prava tržišnog natjecanja”.
- 41 Time pravo tržišnog natjecanja Unije, po tome što se odnosi na djelatnosti poduzeća, utvrđuje kao odlučujući kriterij postojanje jedinstvenog ponašanja na tržištu, pri čemu formalna razdvojenost između različitih društava koja proizlazi iz njihove odvojene pravne osobnosti ne može isključiti takvo jedinstvo za potrebe primjene pravila tržišnog natjecanja (vidjeti u tom smislu presude od 14. srpnja 1972., *Imperial Chemical Industries/Komisija*, 48/69, EU:C:1972:70, t. 140., i od 14. prosinca 2006., *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05, EU:C:2006:784, t. 41.). Pojam „poduzetnik” obuhvaća, dakle, svaki subjekt koji se bavi gospodarskom djelatnošću, neovisno o pravnom statusu tog subjekta i načinu njegova financiranja, čak i ako se, s pravnog stajališta, ta gospodarska cjelina sastoji od nekoliko fizičkih ili pravnih osoba (vidjeti u tom smislu presude od 10. rujna 2009., *Akzo Nobel i dr./Komisija*, C-97/08 P, EU:C:2009:536, t. 54. i 55., i od 27. travnja 2017., *Akzo Nobel i dr./Komisija*, C-516/15 P, EU:C:2017:314, t. 47. i 48.). Ta gospodarska jedinica sastoji se od jedinstvene

organizacije osobnih, materijalnih i nematerijalnih elemenata kojom se trajno želi postići konkretni gospodarski cilj i kojom se može pridonijeti počinjenju povrede iz članka 101. stavka 1. UFEU-a (presuda od 1. srpnja 2010., Knauf Gips/Komisija, C-407/08 P, EU:C:2010:389, t. 84. i 86.).

- 42 Ako takav gospodarski subjekt povrijedi članak 101. stavak 1. UFEU-a, taj subjekt prema načelu osobne odgovornosti odgovara za tu povredu. U tom pogledu, za utvrđivanje odgovornosti bilo kojeg pravnog subjekta gospodarske jedinice potreban je dokaz da je barem jedan pravni subjekt koji pripada toj gospodarskoj jedinici povrijedio članak 101. stavak 1. UFEU-a, tako da se za poduzetnika koji se sastoji od navedene gospodarske jedinice smatra da je počinio povredu te odredbe, i da se ta okolnost navede u Komisijinoj odluci koja je postala konačna (vidjeti u tom smislu presudu od 27. travnja 2017., Akzo Nobel i dr./Komisija, C-516/15 P, EU:C:2017:314, t. 49. i 60.) ili samostalno utvrdi pred dotičnim nacionalnim sudom kada Komisija nije donijela nikakvu odluku o postojanju povrede.
- 43 Tako iz sudske prakse proizlazi da se ponašanje društva kćeri može pripisati društvu majci osobito u slučaju kada društvo kći, iako ima vlastitu pravnu osobnost, ne odlučuje autonomno o svojem ponašanju na tržištu u trenutku počinjenja povrede, već u bitnome provodi upute koje mu daje društvo majka, posebno uzimajući u obzir gospodarske, organizacijske i pravne veze koje spajaju ta dva pravna subjekta, tako da u takvoj situaciji ona čine istu gospodarsku jedinicu i prema tome su jedan te isti poduzetnik koji je odgovoran za protupravno ponašanje (vidjeti u tom smislu presude od 10. rujna 2009., Akzo Nobel i dr./Komisija, C-97/08 P, EU:C:2009:536, t. 58. i 59., i od 27. travnja 2017., Akzo Nobel i dr./Komisija, C-516/15 P, EU:C:2017:314, t. 52. i 53. i navedenu sudsku praksu). Kada se dokaže da su društvo majka i njegovo društvo kći dio iste gospodarske cjeline i da su, prema tome, jedinstveni poduzetnik u smislu članka 101. UFEU-a, samo postojanje te gospodarske cjeline koja je počinila povredu odlučujuće je za utvrđivanje odgovornosti jednog ili drugog društva, od kojih se poduzetnik sastoji, za protutržišno ponašanje ovog potonjeg.
- 44 Po toj osnovi pojam „poduzetnik” i, preko njega, pojam „gospodarska cjelina” dovode *ipso iure* do solidarne odgovornosti subjekata od kojih je gospodarska cjelina sastavljena u trenutku počinjenja povrede (glede solidarnosti u području novčanih kazni, vidjeti u tom smislu presude od 26. siječnja 2017., Villeroy & Boch/Komisija, C-625/13 P, EU:C:2017:52, t. 150., i od 25. studenoga 2020., Komisija/GEA Group, C-823/18 P, EU:C:2020:955, t. 61. i navedenu sudsku praksu).
- 45 S obzirom na to, valja također istaknuti da se ustroj grupa društava koje mogu činiti gospodarsku cjelinu može jako razlikovati među grupama. Postoje, među ostalim, grupe društava vrste „konglomerat” koje posluju u više gospodarskih područja koja nisu međusobno povezana.
- 46 Prema tome, mogućnost priznata žrtvi protutržišne prakse da se u okviru tužbe za naknadu štete pozove na odgovornost društva kćeri umjesto na odgovornost društva majke ne može biti automatski dostupna protiv bilo kojeg društva kćeri društva majke obuhvaćenog Komisijinom odlukom kojom se sankcionira protupravno ponašanje. Naime, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u bitnome u točki 58. svojeg mišljenja, pojam „poduzetnik” upotrijebljen u članku 101. UFEU-a je funkcionalan pojam, pri čemu se gospodarska cjelina od koje se on sastoji treba odrediti s gledišta predmeta sporazuma o kojem je riječ (vidjeti u tom smislu presude od 12. srpnja 1984., Hydrotherm Gerätebau, 170/83, EU:C:1984:271, t. 11., i od 26. rujna 2013., The Dow Chemical Company/Komisija, C-179/12 P, EU:C:2013:605, t. 57.).

- 47 Stoga isto društvo majka može biti dio više gospodarskih cjelina koje se, ovisno o predmetnoj gospodarskoj djelatnosti, sastoje od njega samog i različitih kombinacija njegovih društava kćeri koja sva pripadaju istoj grupi društava. Ako to nije slučaj, postojala bi opasnost da se društvo kći koje pripada takvoj grupi smatra odgovornim za povrede počinjene u okviru gospodarskih djelatnosti koje uopće nisu povezane s njegovom vlastitom djelatnošću i u koje uopće nije bilo uključeno, čak ni neizravno.
- 48 Iz svega prethodno navedenog proizlazi da u okviru tužbe za naknadu štete, koja se temelji na postojanju povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a koju je Komisija utvrdila u odluci, pravni subjekt koji u toj odluci nije određen kao počinitelj povrede prava tržišnog natjecanja ipak može biti smatran odgovornim po toj osnovi zbog protupravnog ponašanja drugog pravnog subjekta, ako su obje te osobe dio iste gospodarske cjeline i time tvore poduzetnika koji je prekršitelj u smislu članka 101. UFEU-a (vidjeti u tom smislu presude od 10. travnja 2014., Komisija/Siemens Österreich i dr. i Siemens Transmission & Distribution i dr./Komisija, C-231/11 P do C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 45., i od 26. siječnja 2017., Villeroy & Boch/Komisija, C-625/13 P, EU:C:2017:52, t. 145.).
- 49 Naime, Sud je već presudio da odnos solidarnosti koji povezuje članove gospodarske cjeline osobito opravdava to da se utvrdi otegotna okolnost ponavljanja povrede u pogledu društva majke, čak i ako se protiv ovog potonjeg nisu već vodili postupci u kojima je došlo do obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama i odluke. Proizlazi da je u takvoj situaciji odlučujuće to da je ranije utvrđena prva povreda do koje je došlo postupcima društva kćeri s kojim je to društvo majka, umiješano u drugu povredu, već u trenutku prve povrede tvorilo jednog poduzetnika u smislu članka 101. UFEU-a (presuda od 5. ožujka 2015., Komisija i dr./Versalis i dr., C-93/13 P i C-123/13 P, EU:C:2015:150, t. 91.).
- 50 Stoga se u načelu ništa ne protivi tomu da žrtva protutržišne prakse podnese tužbu za naknadu štete protiv jednog od pravnih subjekata koji tvore gospodarsku cjelinu i, prema tome, poduzetnika koji je počinivši povredu članka 101. stavka 1. UFEU-a prouzročio štetu koju je ta žrtva pretrpjela.
- 51 Tako u okolnostima u kojima je postojanje povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a utvrđeno kod društva majke žrtva te povrede može tražiti da se utvrdi građanskopravna odgovornost društva kćeri tog društva majke, umjesto takve odgovornosti društva majke, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 42. ove presude. Odgovornost tog društva kćeri može se, međutim, utvrditi samo ako žrtva dokaže, oslanjajući se na odluku koju je Komisija prethodno donijela primjenom članka 101. UFEU-a ili bilo kojim drugim sredstvom, a osobito ako se u navedenoj odluci Komisija nije izjasnila o tom pitanju ili nije još morala donijeti odluku, da je, glede, s jedne strane, gospodarskih, organizacijskih i pravnih veza iz točaka 43. i 47. ove presude i, s druge strane, postojanja konkretne veze između gospodarske djelatnosti tog društva kćeri i predmeta povrede za koju se društvo majka smatra odgovornim, navedeno društvo kći činilo sa svojim društvom majkom gospodarsku cjelinu.
- 52 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da takva tužba za naknadu štete podnesena protiv društva kćeri pretpostavlja da, kako bi se utvrdilo postojanje gospodarske cjeline između društva majke i društva kćeri u smislu točaka 41. i 46. ove presude, tužitelj dokaže veze koje povezuju ta društva spomenuta u njezinoj prethodnoj točki, kao i konkretnu vezu, navedenu u istoj točki, između gospodarske djelatnosti tog društva kćeri i predmeta povrede za koju se društvo majka smatra odgovornim. Tako bi u okolnostima poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku žrtva morala načelno dokazati da se protutržišni sporazum koji je društvo majka sklopilo i za koji je

ono osuđeno odnosi na iste proizvode kao što su oni koje društvo kći stavlja na tržište. S obzirom na to, žrtva dokazuje da upravo gospodarska cjelina kojoj pripada društvo kći zajedno sa svojim društvom majkom tvori poduzetnika koji je stvarno počinio povredu koju je Komisija prethodno utvrdila na temelju članka 101. stavka 1. UFEU-a, u skladu s funkcionalnim konceptom pojma „poduzetnik” prihvaćenim u točki 46. ove presude.

- 53 Valja dodati da zahtjevi prava na djelotvoran pravni lijek i pristup nepristranom sudu, zajamčenog člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, moraju koristiti tuženiku u okviru tužbe za naknadu štete koja može dovesti do naloga toj stranci da obešteti žrtvu protutržišne prakse. Također je neophodno da dotično društvo kći može braniti svoja prava u skladu s načelom poštovanja prava obrane koje je temeljno načelo prava Unije (vidjeti po analogiji presude od 5. ožujka 2015., Komisija i dr./Versalis i dr., C-93/13 P i C-123/13 P, EU:C:2015:150, t. 94., i od 29. travnja 2021., Banco de Portugal i dr., C-504/19, EU:C:2021:335, t. 57.). Stoga to društvo kći mora pred dotičnim nacionalnim sudom raspolagati svim sredstvima nužnima za učinkovito ostvarivanje svojih prava obrane, osobito kako bi moglo osporavati pripadnost istom poduzetniku kao i njegovo društvo majka.
- 54 U tom pogledu navedeno društvo kći mora imati mogućnosti otkloniti svoju odgovornost za navodnu štetu, osobito tako da navede bilo koji razlog koji bi moglo istaknuti da je bilo uključeno u postupak koji je Komisija pokrenula protiv njegova društva majke i koji je doveo do Komisijine odluke kojom je utvrđeno postojanje protupravnog ponašanja suprotnog članku 101. UFEU-a (*public enforcement*).
- 55 Međutim, glede situacije u kojoj se tužba za naknadu štete oslanja na Komisijino utvrđenje o povredi članka 101. stavka 1. UFEU-a u odluci upućenoj društvu majci društva kćeri tuženika, ovo potonje ne može pred nacionalnim sudom osporavati postojanje povrede koju je Komisija tako utvrdila. Naime, članak 16. stavak 1. Uredbe br. 1/2003 određuje, među ostalim, da kada nacionalni sudovi odlučuju o sporazumima, odlukama ili postupanjima iz članka 101. UFEU-a koji su već bili predmetom odluke Komisije, nacionalni sudovi ne mogu donositi odluke suprotne odluci koju je donijela Komisija.
- 56 U tom pogledu valja podsjetiti na to da, doduše, članak 27. stavak 1. Uredbe br. 1/2003 propisuje da prije donošenja odluke o utvrđivanju povrede pravila tržišnog natjecanja i izricanja novčane kazne Komisija osobama protiv kojih vodi postupak pruža priliku da budu saslušane u vezi s preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku na kojima ona temelji svoju odluku kao i to da svoje odluke temelji samo na činjenicama o kojima je strankama omogućeno da se izjasne. U tom kontekstu cilj je obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku omogućiti svakoj pravnoj osobi na koju se odnosi upravni postupak u području tržišnog natjecanja da ostvaruje prava obrane. Nasuprot tomu, kada Komisija nema namjeru utvrđivanja povrede u pogledu određenog društva, tada prava obrane ne nalažu slanje obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku tom društvu. Naime, slanjem određenom društvu obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku nastoji se osigurati poštovanje prava obrane tog društva, a ne treće osobe, čak i kad bi se taj upravni postupak mogao odnositi na tu treću osobu (vidjeti u tom smislu presudu od 14. rujna 2017., LG Electronics i Koninklijke Philips Electronics/Komisija, C-588/15 P i C-622/15 P, EU:C:2017:679, t. 44. do 46.).
- 57 Međutim, navedena su načela svojstvena postupcima zbog povrede koje Komisija vodi i čija je, naime, osobitost ta da mogu dovesti do izricanja novčane kazne pravnim subjektima na koje se takvi postupci konkretno odnose.

- 58 Naprotiv, načelu osobne odgovornosti ne protivi se, u okolnostima opisanima u točki 56. ove presude okolnost da je utvrđenje o takvoj povredi u odnosu na društvo kći konačno jer je, kao što je to navedeno u točki 42. ove presude, na gospodarskoj cjelini koja tvori poduzetnika koji je počinio povredu da odgovara za nju.
- 59 Naime, kao što to proizlazi iz sudske prakse Suda navedene u točki 49. ove presude, Sud je već presudio, glede okolnosti da se, za potrebe primjene otegotne okolnosti koju čini ponavljanje povrede društva majke, uzima obzir povreda koju je počinilo društvo kći tog društva majke, da nije potrebno da su se protiv njega već vodili postupci u kojima je došlo do obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama i odluke, pod uvjetom da je društvo kći, čije je ponašanje dalo povoda povredi, već u trenutku prve povrede tvorilo s predmetnim društvom majkom jednog poduzetnika u smislu članka 101. UFEU-a. Stoga, ako je odluka kojom je utvrđeno postojanje povrede počinjene od strane poduzetnika bila upućena jednom od društava koja su već tvorila tog poduzetnika u trenutku počinjenja povrede, tako da su to društvo i preko njega navedeni poduzetnik imali prilike osporavati postojanje te povrede, prava obrane drugih društava koja su tvorila istog poduzetnika ne mogu se povrijediti iz razloga što je postojanje te povrede u obzir uzeto u okviru kasnijeg postupka za naknadu štete koji je pokrenula osoba koja je pretrpjela štetu zbog predmetnog protupravnog ponašanja, osobito zato što takva tužba ne može dovesti do izricanja sankcije poput novčane kazne drugim društvima.
- 60 Naprotiv, u slučaju da u odluci donesenoj primjenom članka 101. UFEU-a Komisija nije utvrdila protupravno ponašanje, društvo kći društva majke kojemu je povreda stavljena na teret ima, naravno, pravo osporavati ne samo svoje pripadanje istom poduzetniku kao i društvo majka, nego i postojanje navodne povrede.
- 61 Valja također pojasniti nastavno na ono što je naglašeno u točki 51. ove presude da, kao što je to Komisija navela u odgovoru na pisano pitanje koje je Sud postavio te kako je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 76. svojeg mišljenja, mogućnost dotičnog nacionalnog suda da utvrdi eventualnu odgovornost društva kćeri za prouzročenu štetu nije isključena samo zbog činjenice da, ovisno o okolnostima, Komisija nije donijela nikakvu odluku ili da se odlukom, kojom je ona utvrdila povredu, tom društvu nije izrekla upravna sankcija.
- 62 Naime, kao što je Sud to presudio u točki 51. presude od 27. travnja 2017., Akzo Nobel i dr./Komisija (C-516/15 P, EU:C:2017:314), ni članak 23. stavak 2. točka (a) Uredbe br. 1/2003 ni sudska praksa ne određuju koju je pravnu ili fizičku osobu Komisija obvezna smatrati odgovornom za povredu i kazniti novčanom kaznom.
- 63 Stoga, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 42. ove presude, Komisija može slobodno smatrati odgovornim za povredu i sankcionirati izricanjem novčane kazne bilo koji pravni subjekt poduzetnika koji je sudjelovao u povredi članka 101. UFEU-a. Proizlazi da se iz Komisijina utvrđenja o društvu majci kao pravnoj osobi koja se može smatrati odgovornom za povredu koju je poduzetnik počinio ne može izvesti zaključak da jedno ili drugo od njegovih društava kćeri ne pripada istom poduzetniku koji mora odgovarati za istu povredu.
- 64 Valja dodati za svaki slučaj da se u okolnostima glavnog postupka načelno ništa ne protivi tome da tužitelj u glavnom postupku, navodna žrtva predmetne povrede, podnese španjolskim sudovima svoju tužbu za naknadu štete protiv društva majke, društva Daimler, ili čak protiv ovog potonjeg i društva Mercedes Benz Trucks España zajedno, pri čemu moguća odgovornost ovog potonjeg za povredu podliježe pretpostavkama navedenima u točki 52. ove presude.

- 65 Naime, valja podsjetiti na to da tužba za naknadu štete koja potječe iz navodnih povreda prava tržišnog natjecanja Unije, poput tužbe u glavnom postupku, spada u „građanske i trgovačke stvari”, u smislu članka 1. stavka 1. Uredbe br. 1215/2012, te, slijedom toga, ulazi u područje primjene te uredbe. Usto, iz ustaljene sudske prakse Suda o članku 7. stavku 2. navedene uredbe proizlazi da kada je riječ o pojmu „mjesto u kojem je nastala štetna radnja [u kojemu se dogodio štetni događaj]” iz te odredbe, taj se izraz odnosi kako na mjesto gdje je nastala šteta tako i na mjesto uzročnog događaja zbog kojeg je nastala ta šteta, tako da bi tuženik mogao biti tužen, prema tužiteljevu izboru, pred sudom jednog ili drugog od navedenih mjesta (presuda od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, t. 24. i 25. i navedena sudska praksa).
- 66 Sud je također pojasnio da šteta koja se sastoji od dodatnih troškova koje je nametnuo proizvođač kamiona ovlaštenim distributerima i koje su ovi potonji naplaćivali krajnjim korisnicima jest izravna šteta koja, u načelu, dopušta uspostavu nadležnosti sudova države članice na čijem području je nastala jer su dodatni troškovi plaćeni zbog umjetno visokih cijena očito izravna posljedica počinjene povrede prema članku 101. UFEU-a. Ako se tržište na koje utječe protutržišno ponašanje nalazi u državi članici na čijem je području navodno nastala navodna šteta, valja smatrati da se mjesto nastanka štete, radi primjene članka 7. točke 2. Uredbe br. 1215/2012, nalazi u toj državi članici (vidjeti u tom smislu presudu od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, t. 30., 31. i 33.).
- 67 S obzirom na prethodno navedeno, na prvo do treće pitanje valja odgovoriti da članak 101. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da žrtva protutržišne prakse poduzetnika može bez razlike podnijeti tužbu za naknadu štete protiv društva majke koje je u odluci Komisija sankcionirala po osnovi te prakse ili protiv društva kćeri tog društva koje nije obuhvaćeno tom odlukom, ako ona zajedno čine gospodarsku cjelinu. Dotično društvo kći mora imati mogućnost učinkovito ostvarivati svoja prava obrane kako bi dokazalo da ne pripada navedenom poduzetniku i, kada Komisija nije donijela nikakvu odluku primjenom članka 101. UFEU-a, ono također ima pravo osporavati samo postojanje navodnog protupravnog ponašanja.

Četvrto pitanje

- 68 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 101. stavak 1. UFEU-a tumačiti na način da mu se protive nacionalni propis koji predviđa mogućnost pripisivanja odgovornosti za ponašanje jednog društva drugom društvu jedino u slučaju u kojem drugo društvo kontrolira prvo.
- 69 Budući da iz odgovora danog na prvo do trećeg pitanja proizlazi da članak 101. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da žrtva protutržišne prakse poduzetnika može bez razlike podnijeti tužbu za naknadu štete protiv društva kćeri zbog sudjelovanja društva majke u toj praksi ako ona čine gospodarsku cjelinu i, dakle, tvore zajedno navedenog poduzetnika, valja zaključiti da se toj odredbi posljedično protivi nacionalni propis kojim je u takvom slučaju predviđena mogućnost pripisivanja odgovornosti za ponašanje jednog društva drugom društvu jedino u slučaju u kojem drugo društvo kontrolira prvo.
- 70 Valja, međutim, podsjetiti na to da se radi jamčenja djelotvornosti svih odredaba prava Unije, načelom nadređenosti, među ostalim, nacionalnim sudovima nalaže da u najvećoj mogućoj mjeri tumače svoje nacionalno pravo u skladu s pravom Unije (presude od 24. lipnja 2019., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, t. 57., i od 4. ožujka 2020., Bank BGŻ BNP Paribas, C-183/18, EU:C:2020:153, t. 60.).

- 71 Kada primjenjuju nacionalno pravo, ti su ga sudovi dužni u najvećoj mogućoj mjeri tumačiti u svjetlu teksta i svrhe predmetne odredbe primarnog prava, uzimajući u obzir cjelokupno nacionalno pravo i primjenjujući metode tumačenja koje to pravo priznaje kako bi se zajamčila puna djelotvornost te odredbe i kako bi se došlo do rješenja koje je u skladu s ciljem koji se njome želi ostvariti (vidjeti u tom smislu presude od 24. lipnja 2019., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, t. 73. i 77., i od 4. ožujka 2020., Bank BGŻ BNP Paribas, C-183/18, EU:C:2020:153, t. 66.).
- 72 Obveza usklađenog tumačenja nacionalnog prava podliježe, međutim, određenim ograničenjima i ne može služiti kao temelj za tumačenje nacionalnog prava *contra legem* (vidjeti u tom smislu presude od 4. srpnja 2006., Adeneler i dr., C-212/04, EU:C:2006:443, t. 110., i od 4. ožujka 2020., Bank BGŻ BNP Paribas, C-183/18, EU:C:2020:153, t. 67.).
- 73 U tim okolnostima, ako sud koji je uputio zahtjev ne smatra da je u mogućnosti protumačiti članak 71. stavak 2. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja u skladu s tumačenjem članka 101. stavka 1. UFEU-a utvrđeno u točki 67. ove presude, on bi morao izuzeti iz primjene tu nacionalnu odredbu i izravno primijeniti članak 101. stavak 1. UFEU-a u glavnom postupku.
- 74 U tom se pogledu ne čini na prvi pogled isključenim zaključak, kao što je to španjolska vlada istaknula u svojim pisanim očitovanjima, da u okviru tužbe za naknadu štete odgovornost društva kćeri može nastati na temelju članka 71. stavka 2. točke (a) Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja. Naime, na temelju te odredbe, povredom prava tržišnog natjecanja smatra se svaka povreda članka 101. ili 102. UFEU-a ili članka 1. ili 2. tog zakona. Ta vlada tvrdi da je štetni događaj moguće pripisati društvu kćeri na temelju članka 71. stavka 2. točke (a) navedenog zakona, a što će, međutim, biti na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.
- 75 U tim okolnostima na četvrto pitanje valja odgovoriti da članak 101. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji predviđa mogućnost pripisivanja odgovornosti za ponašanje jednog društva drugom društvu jedino u slučaju u kojem drugo društvo kontrolira prvo društvo.

Troškovi

- 76 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

- Članak 101. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da žrtva protutržišne prakse poduzetnika može bez razlike podnijeti tužbu za naknadu štete protiv društva majke koje je u odluci Europska komisija sankcionirala po osnovi te prakse ili protiv društva kćeri tog društva koje nije obuhvaćeno tom odlukom ako ona zajedno čine gospodarsku cjelinu. Dotično društvo kći mora imati mogućnost učinkovito ostvarivati svoja prava obrane kako bi dokazalo da ne pripada navedenom poduzetniku i, kada Komisija nije donijela nikakvu odluku primjenom članka 101. UFEU-a, ono također ima pravo osporavati samo postojanje navodnog protupravnog ponašanja.**

- 2. Članak 101. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji predviđa mogućnost pripisivanja odgovornosti za ponašanje jednog društva drugom društvu jedino u slučaju u kojem drugo društvo kontrolira prvo društvo.**

Potpisi